

PATRICK RYAN

JAK JSEM VYHRÁL VÁLKU

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Když mě vlny odnesly o kus dál, dotkl jsem se nohama písku, takže jsem se mohl postavit a vzepřít se proudu. Zapískal jsem na píšťalku a rukou položenou na temeno hlavy dal signál předepsaný *Rukověť pro výcvik pěchoty*.

„Ke mně!“ zařval jsem. „Ke mně! Dvanáctá četa Čtvrtého mušketýrského, na můj povel ke mně!“

Třikrát jsem ten povel opakoval, ale nikdo se neukázal, aby vyhledal svého velitele. Zpočátku jsem to nemohl pochopit. U svých vojáků jsem byl nepochybně oblíben. Patřičnému zacházení s mužstvem jsem věnoval neutuchající zájem. Podrobně jsem jim každému radil v jejich manželských problémech, přiměl jsem je k povinnému spoření, aby si ukládali rozumnou částku žoldu, a nikdy jsem při cvičeních nejedl dřív, než se nasýtí oni. Někdy snědli všechno a na mě nezbylo nic. Seržant Transom, třebaže podle všeobecného názoru neměl dost představitosti, patřil k nejdodanějším poddůstojníkům a prožili jsme spolu už drahnou dobu.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je z úplného začátku knihy, kdy dávají vojáci Goodbodymu najevo, že pro ně není autoritou.

Knihla obsahuje 20 kapitol, z nichž každá začíná citací nějakého generála druhé světové války a je samostatným příběhem. Jednotlivé příběhy vypráví poručík Ernest Goodbody, velitel 12. čety Čtvrtého mušketýrského pluku, který se do armády dostal díky své přehnané aktivitě a pečlivosti. Je označován jako anglický Švejk nebo také donqijotská postava, protože působí jako popleta a zmatkář, který své rotě spíš škodí.

Byl odvelen, aby sloužil vlasti. Rád by byl u rozvědky, ale byl přidělen k motorizované pěchotě. Když jednou drží hlídku, vyslechne hádku dvou důstojníků o to, kdo z nich má lepší zubní protézu – jedna je erární, jedna civilní. Goodbody má být soudcem, s oběma praštit a spor rozřešit. Za to, že obě rozbil, dostal týdenní trest.

Goodbody se stal z nováčka velmi rychle důstojníkem, protože dřív pracoval jako účetní a odhalil mnoho nejasností ve vojenských účtech. Aby neodhalil další, byl odeslán na důstojnický kurs. Ve druhé světové válce projde postupně několika frontami a státy – postupně naprosto vážně vypráví o Africe, Itálii, Řecku, Francii a Německu. Čtenář brzy pochopí, že jeho vážné líčení a chování má komické následky, jeho četa z něj má jen legraci.

Když v Řecku Goodbodyho četa obsadila město Dolia, panovalo prozatímní příměří s povstalci ELAS. Místní obyvatelé si za vojáky chodili stále na něco stěžovat a jednou jim Goodbody odpověděl slovy: „Takhle se prostě kriket nehraje.“ Lidé nevěděli, o co jde, a tak jim dal poručík rozsáhlou přednášku o kriketu. Sáhodlouhou přednášku potom zopakoval ještě několikrát, takže už se nikdo na nic neptal. Při odjezdu z města vojáci viděli, že místní hrají kriket.

Jedna z příhod vypráví o tom, jak k vojákům na loďce připluly prostitutky z pevniny. Goodbody je od své čety okamžitě izoloval, protože nemohl dopustit, aby si s nimi užívali. Dokonce se zdá, že boj s lehkými ženštinami trápí Goodbodyho víc než boje na válečném poli.

V několika historkách se objeví voják Clapper, který řeší nevěru své ženy. Goodbody je jeho věrným pomocníkem, vždy ochotně poradí, jak ženě v zahýbání zabránit.

- **téma a motiv**

téma: vycvik mužstva

motivy: píseň, píšťalka, rozkaz, manželské problémy

- **časoprostor**

prostor: Velká Británie, Severní Afrika, Itálie (jižní fronta), Řecko, Německo (západní fronta)

čas: 2. světová válka (1939–1945)

- **kompoziční výstavba**

Knihu tvoří 20 kapitol. Každá kapitola je samostatným příběhem.

- **literární forma, druh a žánr**

proza, epika, humoristický (satirický) (proti)válečný román

- **vypravěč**

ich-forma (vypravěčem je poručík Ernest Goodbody)

- **postava**

Ernest Goodbody – bývalý účetní, nyní důstojník, který se stal velitelem čety spíš náhodou. Nemá vojenskou duši, svým podřízeným je pro smích. Pečlivě plní všechny úkoly, některé aktivity sám vymýšlí, ale nikdy se neshledá s úspěchem. Je odpůrcem žen, nechápe, proč je jeho vojáci vyžadují. Nepíše nic o své rodině, pravděpodobně žádnou nemá.

voják Clapper – dělá si z Goodbodyho legraci a chodí mu vyprávět o své nevěrné ženě

- ostatní postavy jsou pouze epizodní

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč – Ernest Goodbody

pásmo vypravěče v ich-formě

- **typy promluv**

monolog Ernesta Goodbodyho

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

zdrobnělina *píšťalka*

vojenský slang *žold, seržant*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

personifikace *vlny mě odnesly, Dvanáctá četa Čtvrtého mušketýrského, na můj povel ke mně!*

elipsa *Čtvrtého mušketýrského (pluku)*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

2. polovina 20. století

Patrick Ryan (1916–1989)

- Angličan, prozaik
- narozen na ostrově Wight, rodiče byli Irové
- studoval chlapeckou školu
- účastník 2. světové války – válčil v Severní Africe, Itálii, Řecku
- narukoval k pěšímu pluku, byl povýšen na důstojníka
- poté přestoupil k průzkumnému sboru Royal Armoured Corps
- po válce žil v Leedsu, pracoval jako manažer továrny
- poté pracoval jako vrchní poštovník
- od 60. let psal do humoristického časopisu Punch, přispíval do časopisů Playboy a Holiday

- jiná kniha P. Ryana nebyla do češtiny přeložena

How I Became a Yorkshireman – humoristické paměti na život v York Shiru

Hubert Calendar Counts his Blessings

Clancy, My Friend, My Friend

- **literární / obecně kulturní kontext**

Světová literatura 2. poloviny 20. století, která zahrnuje mnoho různých tendencí:

- angažovaná próza: vyjadřuje nespokojenost s nedostatky doby, krize vztahů mezi lidmi, pocit ohrožení, úzkosti a odcizení
- beatnická generace: snaha distancovat se od ideálů společnosti, kariérismus, projev negativismu, revolty a výsměchu tradičním hodnotám a morálce
- neorealismus
- experimentální próza: absurdní literatura, drama, francouzský nový román
- magický realismus: návrat ke starým mýtům a legendám
- vědeckofantastická literatura: katastrofické vize, fikce
- postmodernismus: reakce na modernismus, mísení žánrů, komplikovaná kompozice a prolínání jak časových, tak dějových rovin
- populární (komerční) literatura: snaha přiblížit se nenáročnému čtenáři, bezcenná bezmyšlenkovitá díla (asi jako telenovely)

Literatura reagující na 2. sv. válku:

- ukázka odvahy vojáků: Boris Polevoj, Alexandr Fadějev, Michail Šolocho
- satirické zobrazení: P. Ryan, J. Heller
- literatura s židovskou tematikou: R. Merle, W. Styron
- česká válečná literatura: J. Drda, J. Weil, J. Otčenášek, A. Lustig, L. Fuks

Joseph Heller (1923–1999)

- americký spisovatel, satirický novelista
 - roku 1975 profesor literatury City College
 - v jeho dílech se odráží vlastní zkušenosti
 - píše o 2. sv. válce (označen jako jeden z nejlepších satiriků po 2. sv. válce)
 - projevem kritiky je černý humor, ironie až satira
- Hlava XXII, Gold za všechny peníze*

William Styron (1925–2006)

- americký prozaik
- účastník 2. sv. války (boje v Tichomoří)
- pracoval jako nakladatelský redaktor

- držitel Pulitzerovy ceny

Sophiina volba – o ženě, která je v koncentračním táboře nucena vybrat si jedno ze svých dětí a druhé poslat na smrt

Michail Šolochoch (1905–1984)

- sovětský spisovatel píšící o občanské válce

- člen komunistické strany

- účastník 2. sv. války – válečný dopisovatel deníku Pravda

- držitel Leninovy ceny a Nobelovy ceny

Tichý Don – románová čtyřdílná epopěj, líčení donských kozáků

Rozrušená země, Osud člověka

Robert Merle (1908–2004)

- francouzský romanopisec, dramatik a překladatel

Malevil – utopický sci-fi román

Dědictví otců – 13dílná historická saga

Smrt je mým řemeslem – román s tematikou koncentračních táborů

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Jak jsem vyhrál válku – hlavní hrdina a zároveň vypravěč vypráví o tom, jak „vítězil“ ve válce.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Tematika válčení je stále aktuální – neustále je třeba upozorňovat na nesmyslnost válek a zbytečné ztráty lidských životů. Satirické podání ostře kontrastuje s hrůzami, jaké vojáci zažívali.

- **pravděpodobný adresát:**

Muž se zájmem o válečnou tematiku. Čtenář, který se chce pobavit – ovšem ne každému tento humor sedne.

- **určení smyslu díla:**

Román ukazuje, že jediný způsob, jak lze přežít válku bez úhony, je brát ji s humorem.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Nejproslulejší autorova kniha. Poprvé vyšla r. 1963 a jako jediná byla přeložena do češtiny.

- **tematicky podobné dílo:**

Jaroslav Hašek – *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*: vojenská tematika, humoristický román

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

Kniha byla r. 1967 zfilmována, režie Richard Lester. Hlavní roli hraje John Lennon. Film není hodnocen příliš dobře, většina lidí se shoduje, že humor knihy lze jen těžko přenést na plátno.